

Логвиненко К.В.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМ МЕНТАЛЬНОСТІ В ІМАГОЛОГІЇ ЯК ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

Аналіз воєнної історії свідчить, що за останні тисячу років Україна була втягнена у більш ніж 200 війн і зазнала величезних людських та матеріальних втрат. Тільки за період з 1921 по 1947 роки Україна втратила більше 15 млн. чоловік. Особливості геостратегічного положення України особливо яскраво проявилися в роки Великої Вітчизняної війни: із 50 стратегічних операцій 16 були здійснені на її території.

В контексті зазначеного необхідно звернути особливу увагу на дослідження феномену війни, а саме на розгляді питань пов'язаних із мотивацією війни. Адже, кожна війна має своє ідеологічне оформлення, своєрідну ідеологічну мотивацію, яка може виражатися як в офіційному визначенні війни вищими політичними та ідеологічними інститутами, так і в безпосередніх гаслах, що використовуються в пропагандистській роботі у військах та серед населення. «Образ війни», «образ ворога», «образ Батьківщини», «образ перемоги» є складовими системи цієї мотивації як до, так і в ході війни, а також ретроспективно, для закріплення державою своїх позицій не тільки в світовій історичній пам'яті і особливо в пам'яті свого народу, але перш за все – в міжнародних відносинах. В контексті воєнної історії XX століття важливе місце в процесі взаємного сприйняття народів набуває розуміння механізму перетворення «образу чужого» в «образ ворога», що є предметом імагології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми сприйняття супротивника, дозволяє констатувати, що в цілому ця проблема є частиною більш широкої історико-психологічної та історико-соціологічної проблематики «ми й вони», «свій – чужий», різні аспекти якої знайшли віддзеркалення в історико-психологічній, соціально-психологічній та соціально-філософській літературі. Імагологія має міждисциплінарний характер і здійснює вивчення культурної експансії та геополітичного інформаційного протиборства еліт на стику не тільки соціальної та історичної психології, але й культурології, етнології, конфліктології та інших наук. Зазначимо, що культурна експансія передбачає переформатування соціального простору країн шляхом послідовного нав'язування економічних, політичних та культурних цінностей активною (агресивною) стороною. При цьому, культурна експансія за будь-яких умов починається зі зміни існуючого в державі типу організаційного середовища, що безпосередньо впливає на рівень державної безпеки.

На думку вітчизняного дослідника М. Шевченка, сучасні технології «мирної війни» і завоювання одних країн іншими невоєнними засобами ґрунтуються на застосуванні стратегії непрямих дій, що передбачає маніпулювання цінностями та переконаннями супротивника з метою зменшення потенціалу конфліктності суспільства й агресивності його членів. Тобто, у політиці / війні, головна мета стратегічного нападу – це послабити опір опонента / ворога наперед, ніж робити спробу долати його, що краще всього досягається: у політиці шляхом підміни у опонента цінностей, мети та сенсу політичної діяльності; у війні, як ідеї – підміною у супротивника «образу війни» (розмиття поняття «війни», ототожнення її лише з веденням збройної боротьби) та «образу перемоги» (розмиття поняття «перемоги», підміна поняття про стан переможеного та спотворення ідеї переваги в силі); підміною «образу Батьківщини» та «образу ворога» (розмиття цілей оборонної політики – «кого або що» від «кого» захищати).

Вищезазначене потребує визначення концептуальних та методологічних засад формування воєнно-політичної свідомості українського суспільства, що надасть керівництву держави можливість організації та здійснення адекватного реагування на виклики та загрози національній безпеці України.